

Klasa III, 27.10.2020r.

Temat: **Bronowicka chata z bajki. W widowiskowym teatrze Stanisława Wyspiańskiego.**

Stanisław Wyspiański *Wesele*

Ensemble jak z feerii, z bajki,
ach, ta chata rozśpiewana,
jakby w niej słowiki dźwięczą,
i te stroje, ukapane tęczą.
(akt I, scena 19)

Czy zastanawialiście się kiedykolwiek nad strukturą widowiska teatralnego? Jakie dziedziny sztuki współtworzą takie widowisko? Jakie czynniki kulturowe odgrywają w nim ważną rolę?

Już wiesz:

Przypomnij sobie ostatnio oglądany spektakl teatralny. Określ, czy scenografia, kostiumy, światło, dźwięk, muzyka i ruch sceniczny odgrywały w nim rolę równorzędną z tekstem słownym.

Teatr ogromny - nie ulega wątpliwości, że Wyspiański – jako wybitny artysta malarz, scenograf, kostiumolog – tworzył dramaty przełamujące zwyczajową konwencję, do której przywykli ówcześni odbiorcy.

W obrębie bogato zróżnicowanej dramaturgii młodopolskiej stworzył nurt **dramatu neoromantycznego** (nawiązującego do tradycji dramatu romantycznego). *Wesele* jest jednocześnie znakomitą realizacją **synekretyzmu** – w utworze występują elementy realistyczne, symbole, personifikacje stanów psychicznych oraz obrazowe metafory. Jako reformator i teoretyk teatru, Wyspiański chciał przeprowadzić własną reformę teatralną.

Ważne!

Reformatorski program Wyspiańskiego „objął reformę całego teatru polskiego, wszystkich jego tworzyw: słowa, malarstwa i architektury teatralnej, światła, muzyki, tańca, śpiewu, rzemiosła aktorskiego i reżyserskiego”.

Wizja nowego „**teatru monumentalnego**” łączyła repertuar klasyczny (od antyku po wiek XIX) z inscenizacjami nowoczesnymi pod względem reżyserskim i scenograficznym (Wyspiański był również projektantem kostiumów do swoich spektakli). W sztuce artysty ujawniają się zarówno **neoromantyczna idea narodowego „teatru ogromnego”**, jak i **młodopolskie koncepcje spektaklu** łączącego słowo literackie, obraz, dźwięk oraz ruch sceniczny.

Ćwiczenie 1.1

Określ nastrój poszczególnych aktów dramatu.

Apatia, wizje oniryczne, refleksyjność, pesymizm

Radość, śpiew, taniec, barwa, hałas

Zaduma, nostalgia, mistyka, tajemnica, patos

Ćwiczenie 1.2

Przeanalizuj nastrojowość wybranych scen dramatu.

Ćwiczenie 1.3

Zastanów się, które dziedziny sztuki odgrywają w *Weselu* rolę równorzędną ze słowem literackim.

Ćwiczenie 1.4

Wśród wybranych dzieł malarstwa młodopolskiego wskaż obrazy, które mogłyby stanowić ilustrację *Wesela*. Uzasadnij wybór, odwołując się do treści dramatu.

Jacek Malczewski, *Melancholia*, 1894, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Poznaniu

Ćwiczenie 2

Jacek Malczewski, *Błędne koło*, 1895–1897, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Poznaniu

Jacek Malczewski, *Sztuka w zaścianku*, 1896, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Warszawie

Jan Matejko, *Stanisław w czasie balu na dworze królowej Bony wobec straconego Smoleńska*, 1862, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Warszawie

Jan Matejko, *Zawieszenie dzwonu Zygmunta na wieży katedry w r. 1521 w Krakowie*, 1874, olej na desce, Muzeum Narodowe w Warszawie

Jan Matejko, *Wernyhora*, 1883–1884, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Krakowie

Julian Fałat, *Fauny*, 1902, akwarela na papierze, Muzeum Narodowe w Poznań

Ćwiczenie 2

Które z wymienionych elementów scenografii przynależą do kręgu kulturowego inteligencji, a które do środowiska chłopów? Uzupełnij tabelę.

inteligencja	chłopi

bielony piec

obraz Jana Matejki Stańczyk

obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej

świecznik siedmioramienny

obraz Matki Boskiej Częstochowskiej

szable w krzyż złożone

czapka z pawich piór

skrzynia gospodyni

biurko

szal Racheli

Ćwiczenie 3

Spośród wymienionych nurtów estetycznych Młodej Polski wskaż te, które Stanisław Wyspiański zastosował w swoim dramacie.

impresjonizm

realizm

ekspresjonizm

symbolizm

naturalizm

Ćwiczenie 4

Nawiązania do tradycji jakiej formy dramatycznej można znaleźć w kompozycji *Wesela*?

jasełka

operetka

kabaret literacki

szopka krakowska

misterium pasyjne

Wesele – światło, dźwięk, ruch

Ćwiczenie 5

Na podstawie poniższego fragmentu spróbuj określić rolę dźwięku w utworze Wyspiańskiego. Omów, w jakim stopniu muzyka buduje przestrzeń sceniczną.

RACHEL

A, ten pęd; a potem te głosy coraz cichsze,
coraz dalsze – i ta muzyka bliska;
i te wszystkie na sadzie zjawiska,

którem ja widziała –
a że to tak przemija;
że my się rozejdziemy,
że się wzajem zapomniemy,
to jest, pan mnie zapomni,
i jak się Rachel oprzytomni,
to będzie marzyć
i może będzie smutna.

Ćwiczenie 6.1

Na podstawie didaskaliów wypisz wszystkie określenia natężenia światła. Wyjaśnij, w jaki sposób światło i mrok budują przestrzeń sceniczną.

Ćwiczenie 6.2

Zinterpretuj wypowiedź Racheli. Następnie odpowiedz na pytanie, czy potwierdza ona fascynację ludowością, charakterystyczne dla artystów Młodej Polski.

ta chata rozśpiewana,
ta roztańczona gromada [...],
zobaczy pan, proszę pana,
że się do poezji nada.

Ćwiczenie 7

Omów rolę inscenizacyjną, jaką odgrywają wizje oniryczne. W jaki sposób kreują one symboliczną wymowę utworu? Jaką lekcję ujawnia widzom przeszłość widziana przez pryzmat snu?

Ćwiczenie 8

Odpowiedz na pytanie, do jakiej tradycji literackiej nawiązuje oniryzm Stanisława Wyspiańskiego. Czy możesz wskazać nazwisko twórcy inspirującego konwencję oniryczną w *Weselu*?

Wesele jest **dramatem synestezyjnym**, co oznacza, że autor połączył w nim różne konwencje estetyczne: **symbolizm, impresjonizm, realizm, naturalizm**, ale sięgnął też po **tradycję dramatu szekspirowskiego i romantycznego** (zwłaszcza technikę **oniryzmu** zainspirowaną przez *Sen srebrny Salomei* Juliusza Słowackiego),

a także – rozmaite dziedziny sztuki: słowo, dźwięk, muzykę, taniec, ruch sceniczny. Oryginalna **sceneria bronowickiej izby** stała się **synonimem młodopolskiego modelu ludowości**.

Ciekawostka

Wyspiański chciał, by świat wyobrażony był zobaczony i doznawany tak jak rzeczywisty. Scena teatralna mogła go fascynować właśnie jako miejsce dające możliwość zniesienia przyzwyczajęń do kontrastowego przedstawiania faktyczności i fantazji.

Pawie pióra

Podczas każdego przedstawienia teatralnego *Wesela* rzuca się w oczy i na długo pozostanie w pamięci widzów **obraz kolorowej, wesolej, dźwięczącej tańcem i muzyką weselnej wsi podkrakowskiej**, obraz zamknięty w niepowtarzalnym rytmie wiersza, zaczarowany w pięknie mowy polskiej. Raz po raz uderza w nas **feeria różnobarwnych strojów ludowych**. Raz po raz odzywają się proste, ale miłe w swej prostocie **dźwięki wiejskich instrumentów, śpiewy i nawoływania parobków**. I mimo jesiennej pory roku w bronowickiej izbie weselnej jaśnieje w słońcu polska wieś. Za oknem przysposobiono już na zimowe mrozy delikatne krzewy róż, w chacie wszakże pełna, radosna wiosna [...].

Radosną wiejską wiosnę przynieśli ze sobą na wesele gospodarze bronowiccy, družbowie i druhny, przyniosła ją **Panna Młoda**, urzekająca swoją urodą weselników – przede wszystkim **Pana Młodego**:

A ty z twoim sercem złotem
nie zgadniesz dziewczyno-żono,
jak mi serce wali młotem,
jak cię widzę z tą koroną,
z tą koroną świecidełek,
w tym rozmaitym gorsecie,
jak lalkę dobytą z pudełek
w Sukiennicach, w gabilotce:
zapaseczka, gors, spódnica,
warkocze we wstążek splotce;
że to moje, że to własne,

że tak światłem gorą lica!
(akt I, scena 12).

Wstąpmy na chwilę do owej chaty rozśpiewanej. Przejdźmy przez izbę Gospodarza, zaglądnijmy do tanecznej. Oczom naszym ukaże się wspaniały obraz. **Kolorowe kapoty i białe sukmany idą tu w zawody z wzorzystymi spódnicami i haftowanymi gorsetami, krasnymi wstążkami i pawimi piórami.** Gdziekolwiek tylko, w kącie albo z tyłu, dostrzec można czarny kolor miejskiego fraka. Środek izby zajmują roześmiane, tańczące z jurnymi parobkami dziewczęta. Dookoła, na ławach, rozsiadły się wygodnie bronowickie sąsiadki i gwarzą o czasach swej młodości. Z boku widać otwarte drzwi. Dochodzi przez nie gwar biesiadujących godnie gospodarzy. Wychylili już niejedną kwartę, ale cóż to dla nich! Rozmawiają żywo, oczywiście o polityce.

Ludwik de Laveaux, *Lato w Bronowicach*, 1892–1893, olej na płótnie, Muzeum Historyczne w Krakowie

Aleksander Gieryski, *Dziewczyna z Bronowic*, 1893–1894, olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Krakowie

Ćwiczenie 9.1

Komentarz profesora Franciszka Ziejki sugestywnie odtwarza efektowną scenerię dramatu. Napisz własny komentarz z odwołaniem do informacji zawartej w didaskaliach: „chałupa rozświecona, z daleka jak arka w powodzi”.

Ćwiczenie 9.2

Omów, tradycję literacką, do której nawiązuje przedstawiony obraz bajecznie kolorowej wsi.

Symbolizm – *Wesele* i Malczewski

Melancholia oraz *Błędne koło* – te dwa obrazy **Jacka Malczewskiego** znakomicie korespondują z symboliczną wymową i nastrojową aurą *Wesela*.

Ćwiczenie 10.1

W jakim sensie malarstwo Jacka Malczewskiego może stanowić ilustrację *Wesela*? Zredaguj na ten temat dłuższą notatkę.

Ćwiczenie 10.2

Wskaż sceny z filmu Andrzeja Wajdy *Wesele* nawiązujące do obrazów Jacka Malczewskiego.

Zadaniowo (dla chętnych i zainteresowanych):

Ćwiczenie 11.1

Jakie odczytanie *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego proponuje Andrzej Wajda? Napisz recenzję filmu, w której zawrzesz odpowiedź na pytanie.

Ćwiczenie 11.2

Obejrzyj końcowe sceny *Wesela* oraz *Pana Tadeusza* w reżyserii Andrzeja Wajdy. W *Weselu* widzimy **chocholi taniec**, w *Panu Tadeuszu* – **poloneza**. Opisz wykorzystanie motywu tańca w obu utworach. Wskaż podobieństwa i różnice. Wypowiedź zredaguj w formie notatki.

Słowa kluczowe

Zaproponuj własną kolejność słów kluczy z tego tematu. Możesz kierować się tym, co cię zaniekaowało, poruszyło, zaskoczyło itp. Przygotuj krótkie uzasadnienie swojej propozycji.

Stanisław Wyspiański

Wesele

dramat młodopolski

ludowość młodopolska

